

## ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Давлатзода Аҳмад Ширинхуча дар мавзӯи: «Хатари ифротгарони динӣ ба фарҳанги миллӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа-PhD, доктор аз рӯи ихтисоси 6D.02.06.00. – диншиносӣ

Дар тӯли таърихи инсоният таъсисри мутақобилаи байни дину фарҳангҳо ҳамеша вучуд доштааст ва дину фарҳангҳои гуногун аз ин раванди таъсири диалектикӣ ҳам бурд кардаанд ва ҳам бохтаанд. Инсоният дар марҳилаҳои гуногуни таърих кӯшиш ба харҷ додааст, ки ба ин раванди табиӣ-таърихӣ ҳалал ворид созад ва онро тезонад ё каме ҳам бошад, суръаташро охиста гардонад. Чунин ҳолат бештар ба маҳдудкунии унсурҳои фарҳанги миллӣ, ба монанди забон, ҳат ва рамзҳо боиси пайдоиши миллатгарой мегарданд. Дар замони муосир низ ҳамин ҳел равандҳо арзи ҳастӣ доранд. Таҳлилу таҳқиқи масъалаи мазкур имконият медиҳад, ки решаҳои чунин таъсиррасонӣ, баҳусус заминаҳои ба ифротгарой, аз ҷумла ифротгароии миллатгароёна табдил ёфтани он ошкор гарданд.

Давлатзода Аҳмад Ширинхуча дар асоси тадқиқотҳои мавҷуда дар ин самт, кушиш намудааст, ки хатари ифротгароии динӣ ба фарҳанги миллиро таҳлил намуда роҳи мубориза ба муқобили чунин таҳдидҳоро, нишон диҳад. Мубрамияти омузиши мавзӯи авторетат дар он аст, ки дар ҳақиқат гуруҳҳои ифротгарой динӣ тавассути технологияҳои муосир, аз ҷумла васоити ахбори шахсӣ, шабакаҳои иҷтимоӣ ва саҳифаҳои интернетии худтаъсисдода арзишҳои фарҳанги миллии моро паст зада, онро бо арзишҳои динии ба мо бегона иваз мекунанд.

Аз автореферат маълум мегардад, ки дар ҷомеаи муосири ҷаҳонӣ, баҳусус дар Тоҷикистон, ифротгароии динӣ пеш аз ҳама бештар ба соҳаи сиёсӣ низоми иҷтимоӣ таъсиргуздор будааст ва аз ҳамин нигоҳ мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст ва асосан бо даргириҳои сиёсӣ мазҳабӣ

алоқаманданд. Душманону хоинони миллат парокандагиву гусехтагии мардуми моро хоҳонанд, зеро ба ин васила шикастани пайкари миллату давлат барояшон хеле осонтар даст хоҳад дод.

Аз ин рӯ, бо боварии том метавон гуфт, ки ҳамаи анъанаҳои мардумӣ ва ҷашнвораҳои миллӣ, давлатӣ, ки муҳолифат ба ақида ва аркони шарияти исломӣ намеkunанд, аз ақсоми бидъат шуморида намешаванд. Зеро ҳамаи саҳобагон дар манотиқ ва кишварҳои гуногун хангоми интишори дини ислом бо мардуми таҳҷой созиш намуда, урфу одатҳои ҳасанай мардумиро қабул карданд.

Тахлилӣ хулосагириҳои диссертант аз он шаҳода медиҳанд, ки сохтори диссертатсия ба ҳамаи талаботҳои пешниҳодшуда барои диссертатсияҳои номзадӣ ҷавобгӯӣ буда, аз муқаддима, ду боб, шаш зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёт иборат мебошад. Дар муқаддимаи кори диссертатсионӣ мубрамияти мавзӯи таҳқиқшаванда, сатҳи пажӯҳиши мавзӯ, навоари илмӣ он асоснок шуда, ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот муайян гардида, аҳамиятнокии назариявӣ ва амалишавии таҳқиқот ошкор карда шуда нуктаҳои барои ҳимоя пешниҳодшаванда баён гардидааст.

Боби аввал «**Омилҳои пайдоиши равияҳои ифротгарии муосири динӣ ва таълимоти зиддимиллии онҳо**» ном дошта, дар он масъалаҳои истилоҳ, моҳият ва сабабу омилҳои пайдоиши ифротгарии динӣ, вусъати равияҳои динӣ – ифротӣ дар Осиёи Марказӣ ва муносибати дину фарҳанг аз назари равияҳои динӣ – ифротӣ ва хусусияти иртиҷоии онҳо баррасӣ гардидааст. Нуктаи муҳими гуфтори диссертант аз он иборат аст, ки ҷавонони зиёде бо сабабҳои маълум рӯ ба гуруҳҳои динӣ-ифротгарӣ ва омӯзиши таълимоти онҳо овардаанд, ки вақтҳои охир дар ҷомеаи тоҷик кушиши реша давондан дорад. Таъри 25 соли охир дар Тоҷикистон хоҳишмандоне, ки мехоҳанд маълумоти диниро дар кишварҳои исломии Шарқи Наздик соҳиб шаванд, кам нестанд. Қайд карда мешавад, ки ифротгароён ҳамеша як ҳадаф доранд -сарнагун

кардани ҳукумати номатлуб ва ташкили режими ифротӣ (ҳамон режиме, ки абарқудратҳо барои ба даст овардани манфиатҳои хеш ба онҳо дикта мекунанд).

Дар боби дуюм «Хатари равияҳои динӣ-ифротӣ ба фарҳанги миллӣ» - масъалаҳои хатари равияҳои динӣ – ифротӣ ба фарҳанги миллӣ, шаклҳои таъсиррасонии ифротгароии динӣ ба фарҳанги миллӣ ва роҳҳои пешгирии хатари равияҳои динӣ – ифротӣ ба фарҳанги миллӣ таҳлил гардида, қайд карда мешавад, ки ҷанги шахрвандӣ дар Тоҷикистон (солҳои 1992–97), ки бешубҳа, аз хориҷа бар миллати мо таҳмил шуда буд, яке аз мудҳиштарин нақшаҳои тарроҳикардаи душманони фарҳангу миллат ва мазҳаби мардуми кишвари азизамон ба шумор меравад ва аз амалисозии ин гуна тарҳҳо дар оянда низ ин душманони миллату мазҳаби мо даст намекашанд.

Диссертант қайд менамояд, ки намояндагони ифротгароиву тундгароии динии муосир, ки дастпарвардаи кишварҳои абарқудрат ва таҳти ҳимояи моливу пулӣ ва сиёсии инҳо қарор доранд, на танҳо байни миллату адён ва мазҳабҳои гуногуни Осиёи Марказӣ ҷангу низоъ меандозанд, балки хатари бисёр ҷиддӣ ба фарҳанги миллӣ эҷод карда, латмаи даҳшатнок ба он ворид сохта метавонанд, ки оқибатҳои онро тасаввур кардан хеле душвор аст.

Ҷиҳати дигари фарқкунандаи автореферат аз он иборат аст, ки диссертант дар баробари таҳлили мавзӯи баррасишуда, инчунин роҳҳои пешгирӣ кардани онро тавассути тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо пешниҳод кардааст. Қайд карда мешавад, ки Ба тарғиботи динию ифротии ин ҳаракату созмонҳо осори гаронмояи фарҳангию таърихӣ, аз ҷумла осори адабиёти оламшумули тоҷик муқобил гузошта шаванд. Аз ҷумла, асари Фирдавсӣ «Шоҳнома» дар мактабҳои миёна ва олии месазад, ки курсҳои «шоҳномаҳои» ташкил шаванд. Ба риоя, тарғиб қайд кардани ҷашнҳои миллӣ эътибори махсус дода, дар ин асос худшиносии миллиро тақвият бахшидан зарур аст.

Дар маҷмӯъ автореферати Давлатзода Аҳмад Ширинхуча дар сатҳи хуби илмӣ навишта шудааст. Ин як тадқиқоти муқаммал дар бораи низоҳои динӣ – мазҳабӣ буда, бо таҳлилҳои илмии худ фарқ мекунад. Мақсад ва вазифаҳои гузаштаи диссертант ҳали худро ёфта, натиҷаҳои ба даст овардашуда асоснок карда шуда, аҳамияти назариявии тадқиқот барои доираи васеи кормандони соҳаи дин, фарҳанг ва масъалаҳои манфиатовар мебошанд.

Новобаста аз муваффақиятҳо, дастоварду далелҳои илмӣ кори диссертатсионии Давлатзода Аҳмад Ширинхуча аз камбудихо ва тақлифу пешниҳодҳо ӯро нест, ки онҳоро метавон ба таври зайл ибраз намуд:

1. Диссертант фаҳмишҳои гуногуни илмӣ, аз ҷумла фалсафӣ ва сиёсиро оиди ифротгароии динӣ таҳлил намуда, заминаи бартараф намудани онро камтар нишон додааст.
2. Объект ва предмети мавзӯро каме тағйир бояд дод. Диссертант ба сифати объект метавонист танҳо таносуби ифротгароии динӣ ва фарҳанги миллӣ мебуд. Предмет бошад танҳо таъсири ифротгароии динӣ ба фарҳанги миллӣ
3. Дар номи мавзӯ ва бобҳои он мебоист мафҳуми фарҳанги миллии тоҷикӣ муайян карда мешуд. Чунки дар мазмуни диссертатсия бештар фарҳанги тоҷикӣ истифода мешавад, на фарҳанги миллӣ

Аммо камбудихои зикргардида аҳамияти илмии диссертатсияро коҳиш намода, хусусияти тавсиявӣ дошта, он кори ба анҷомрасида ҳисобида мешавад.

Ҳамин тавр, автореферати диссертатсияи Давлатзода Аҳмад Ширинхуча дар мавзӯи: «Хатари ифротгароии динӣ ба фарҳанги миллӣ» барои барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа-PhD, доктор аз рӯи ихтисоси 6D.02.06.00. – диншиносӣ, ба талаботҳои пешниҳодкардаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ

шудааст мувофиқат карда, муаллифи он, бешак барои гирифтани дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 6D.02.06.00. – диншиносӣ сазовор мебошад.

**Мудирӣ Маркази илмшиносӣ  
Академияи миллии илмҳои  
Тоҷикистон, доктори илмҳои  
фалсафа, профессор**



**Назариев Р.З.**

**Имзои д.и.ф., профессор Р. Назариевро  
тасдиқ мекунам:**

**Нозири калони кадрҳои  
Институти фалсафа,  
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи  
ба номи академик  
А. Баҳоваддинови АМИТ**



**Шозедов Х.**